

natasa.matulayova@fvp.slu.cz

Ústav veřejné správy a sociální politiky

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

VS24VPo16 / VS24VKo16

KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ JAKO MAKRO METODA SOCIÁLNÍ PRÁCE

NATAŠA MATULAYOVÁ

CÍLE PŘEDMĚTU

- Seznámit se s metodou **komunitního plánování sociálních služeb** jako nástrojem pro zajištění jejich kvality a dostupnosti.
- Pochopit **cíle, principy a kontext** komunitního plánování v rámci systému sociálních služeb v ČR.
- Osvojit si **postupy a fáze realizace** komunitního plánování pro praktické uplatnění v sociální práci.

VÝSTUPY Z UČENÍ

Znalost **legislativy** a metod zajišťujících kvalitu a dostupnost sociálních služeb.

Orientace v **právním rámci** sociálních služeb.

Ovládání **komunitního plánování** a práce se **standards kvality**.

Schopnost vytvářet **střednědobé plány rozvoje sociálních služeb**.

Rozvoj **kritického myšlení**, kreativity a samostatné práce.

1. Sociální služby a další veřejné služby a klíčové dilema provázející jejich poskytování
2. Role institucí veřejné správy při poskytování veřejných služeb, předpoklady pro výkon svěřených agend a opatření uplatňovaná při jejich výkonu
3. Participativní přístupy ve veřejné správě a komunitním plánování. Komunita a komunitní práce. Základní charakteristika a definice komunitního plánování sociálních služeb. Vybrané modely a přístupy ke komunitnímu plánování.
4. Komunitní plánování sociálních služeb a typologie sociálních služeb. Určování sítí sociálních služeb. Komunitní plánování a určování sítí sociálních služeb.
5. Komunitní plánování z pohledu právního řádu České republiky. Účastníci komunitního plánování sociálních služeb. Základní principy komunitního plánování sociálních služeb.
6. Dostupnost sociálních služeb. Potřeby uživatelů sociálních služeb. Zjišťování potřeb uživatelů sociálních služeb. Participace v procesu komunitního plánování.
7. Fáze a postupy komunitního plánování sociálních služeb – přípravná fáze.
8. Fáze a postupy komunitního plánování sociálních služeb – analyticko-popisná fáze.
9. Fáze a postupy komunitního plánování sociálních služeb – fáze plánování, implementační fáze.
10. Evaluace v komunitním plánování sociálních služeb. Zapojování veřejnosti do procesu komunitního plánování.
11. Uživatelé sociálních služeb jako nejdůležitější aktéři procesu komunitního plánování. Zapojování uživatelů do procesu komunitního plánování. Příklad participace uživatelů na rozhodovacích procesech v oblasti financování sociálních služeb na úrovni obce.
12. Nové přístupy k zjišťování potřeb uživatelů sociálních služeb.

METODY HODNOCENÍ

Předmět bude zakončen zkouškou (počet kreditů: 3).

Zkouška - ústní:

Ověření znalostí a schopností studentů v souladu s cíli a obsahem předmětu.

Výsledek hodnocení bude vyjádřen stupnicí A–E.

LITERATURA

BRUEGGEMANN, G. William. The Practice of Macro Social Work. Edition 4. Cengage Learning, 2013. ISBN-13 9780495602286

KUBALČÍKOVÁ, Kateřina a KRCHŇAVÁ, Anna. Komunitní plánování jako prostor pro účast uživatelů na rozhodování: realita nebo iluze? O respektování principů jedné z metod sociální práce v praxi. Sociální práce/Sociálna práca. 2010, ročník 10, č. 3

MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7

PILÁT, Miroslav. Metoda komunitního plánování jako nástroj k zajištění dostupnosti sociálních služeb prostřednictvím komunitní sociální práce. Speciální pedagogika. 2014, ročník 24, č. 2, s. 104-124. ISSN 121-2720

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

ZATLOUKAL, Leoš: Plánování rozvoje sociálních služeb metodou komunitního plánování. 2008

ZATLOUKAL, Leoš: Komunitní plánování sociálních služeb v obcích – střet organizačních kultur?

[Metodiky pro plánování sociálních služeb | MPSV](#)

1. SOCIÁLNÍ SLUŽBY A DALŠÍ VEŘEJNÉ SLUŽBY A KLÍČOVÉ DILEMA PROVÁZEJÍCÍ JEJICH POSKYTOVÁNÍ

- Porozumět rozdílu mezi **sociálními službami** a **veřejnými službami**.
- Vysvětlit **právní rámec sociálních služeb** v ČR a jejich místo ve veřejné správě.
- Identifikovat **hlavní dilemata** při poskytování sociálních služeb (financování, dostupnost, kvalita).
- Ukázat, jak se tyto služby promítají do komunitního plánování.

SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Slouží lidem, kteří se **ocitli v nepříznivé sociální situaci**, ohroženým vyloučením nebo potřebujícím podporu při začlenění do společnosti.

Cíle sociálních služeb:

Podpora **samostatnosti a soběstačnosti** uživatelů.

Prevence sociálního vyloučení a marginalizace.

Umožnění **žít důstojný život v přirozeném prostředí** (transformace ústavní péče na komunitní).

Posílení **sociální soudržnosti** společnosti.

...

SOCIÁLNÍ SLUŽBY – právní rámec

Zákon č. 108/2006 Sb.

Zákon o sociálních službách

Částka **37/2006**
Platnost od **31.03.2006**
Účinnost od **01.01.2007**

Zařazeno v právních oblastech
» Pracovní právo
» Sociální politika
» Řízení ve věcech sociálního zabezpečení
» Sociální pomoc

☆ Přidej k oblíbeným

🖨️ Tisková verze
📄 Stáhnout PDF
📄 Stáhnout DOCX
🇬🇧 Aktuální verze v angličtině
🇬🇧🇨🇪 Dvojazyčné srovnání

+ přidejte vlastní popisek

Aktuální znění 01.09.2025 - 30.09.2025 (verze 44)

Historie

Souvislosti

Monitor změn

Obsah

Rozbalit vše ▾ Sbalit vše ▴

- + ČÁST PRVNÍ - ÚVODNÍ USTANOVENÍ (§ 1 - § 6)
- + ČÁST DRUHÁ - PŘÍSPĚVEK NA PÉČI (§ 7 - § 30)
- + ČÁST TŘETÍ - SOCIÁLNÍ SLUŽBY (§ 32 - § 96a)
- + ČÁST ČTVRTÁ (§ 97 - § 99b)
- + ČÁST PÁTÁ - MLČENLIVOST (§ 100 - § 100a)
- + ČÁST ŠESTÁ - FINANCOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB (§ 101a - § 105a)
- + ČÁST SEDMÁ - PŘESTUPKY (§ 106 - § 108)
- + ČÁST OSMÁ - PŘEDPOKLADY PRO VÝKON POVOLÁNÍ SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA (§ 109 - § 111)
- + ČÁST DEVÁTÁ - PŘEDPOKLADY PRO VÝKON ČINNOSTI V SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH (§ 115 - § 117)
- + ČÁST DESÁTÁ - AKREDITACE VZDĚLÁVACÍCH ZAŘÍZENÍ A AKREDITACE VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ (§ 117a - § 117e)
- + ČÁST JEDENÁCTÁ - SPOLEČNÁ, PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ (§ 119 - § 122)
 - Přechodná ustanovení
- + Přílohy

Právní předpisy pro sociální služby | MPSV

SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Druhy sociálních služeb (zákon č. 108/2006 Sb.):

[Sociální služby | MPSV](#)

Typologie sociálních služeb – základní rozdělení

Sociální poradenství – poskytování informací, pomoc při řešení nepříznivé situace

Služby sociální péče – pomoc osobám se sníženou soběstačností (např. osobní asistence, pečovatelská služba, domovy pro seniory)

Služby sociální prevence – předcházejí sociálnímu vyloučení (azylové domy, nízkoprahová zařízení, terénní programy)

SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Formy poskytování sociálních služeb

Terénní služby – poskytované v přirozeném prostředí uživatele (např. osobní asistence, pečovatelská služba)

Ambulantní služby – uživatel dochází do zařízení (např. denní stacionář, poradna)

Pobytové služby – celodenní nebo týdenní pobyt v zařízení (např. domov pro seniory, chráněné bydlení)

SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Typologie v kontextu komunitního plánování

Analýza potřeb obyvatel → určení prioritních druhů služeb

Síťování a vyváženost (prevence – péče – poradenství)

Dostupnost služeb v místní komunitě (geografická, finanční, informační)

Spolupráce veřejné správy, NNO a poskytovatelů při plánování i evaluaci

VEŘEJNÉ SLUŽBY

Veřejné služby jsou činnosti, které zajišťují uspokojování základních potřeb společnosti a občanů, a to v oblasti vzdělávání, zdravotní péče, dopravy, bezpečnosti, správy, sociálních služeb apod.

Charakteristiky:

Poskytované **veřejnými institucemi** nebo subjekty z pověření státu.

Financované převážně z **veřejných rozpočtů**.

Zajišťují **rovný přístup** pro všechny občany.

Zahrnují jak **hmotné služby** (např. infrastruktura), tak **nehmotné služby** (např. správa, poradenství).

Příklad:

Zdravotnictví, školství, veřejná doprava, hasiči, policie, registr obyvatel.

Rozdíl mezi sociálními a veřejnými službami

Kritérium	Sociální služby	Veřejné služby
Zaměření	Pomoc lidem v sociální nouzi, znevýhodněným skupinám. Sociální služby jsou cílené a reagují na specifické problémy a ohrožení jednotlivců či skupin.	Obecný zájem společnosti, základní potřeby všech občanů. Veřejné služby mají univerzální charakter a jsou určeny všem členům společnosti bez ohledu na jejich sociální situaci.
Právní rámec	Zákon č. 108/2006 Sb., jasně vymezené standardy.	Různé zákony podle oblasti (školství, zdravotnictví, doprava).
Poskytovatelé	Stát, kraje, obce, neziskové organizace, soukromý sektor.	Převážně stát a veřejné instituce.
Financování	Veřejné rozpočty + částečná úhrada uživatelem.	Převážně z veřejných rozpočtů, někdy poplatky.
Individuální přístup	Vysoký – služby přizpůsobené konkrétním potřebám uživatele.	Nižší – služba je standardizovaná pro všechny.
	Zaměřené na podporu lidí v nepříznivé sociální situaci – řeší konkrétní potřeby jednotlivců a skupin. Osobní asistence – pomoc osobám se zdravotním postižením při běžných denních činnostech. Azylový dům – dočasné ubytování a podpora pro lidi bez domova či v krizi. Pečovatelská služba – terénní pomoc seniorům či osobám se sníženou soběstačností v jejich domácím prostředí.	Veřejné služby Slouží všem občanům a zajišťují základní fungování společnosti. Veřejná doprava – městská hromadná doprava, regionální autobusová či železniční doprava. Zdravotnictví – státní nemocnice, pohotovostní a preventivní péče. Školství – mateřské, základní, střední školy financované z veřejných zdrojů.

Klíčová dilemata při poskytování sociálních služeb

Financování

Rostoucí náklady na služby kvůli stárnutí populace a nárůstu potřeb.

Závislost na veřejných rozpočtech – nejistota financování.

Nutnost **transparentního rozdělování prostředků** mezi kraje a obce.

Hledání rovnováhy mezi **veřejným financováním a spoluúčastí uživatelů**.

Dostupnost

Nerovnoměrná **místní dostupnost služeb** – venkov vs. město.

Nedostatek kapacit, zejména u **pobytových a terénních služeb**.

Potřeba rozvoje **komunitních služeb** a deinstitucionalizace (přesun od ústavní péče k péči v komunitě).

Klíčová dilemata při poskytování sociálních služeb

Kvalita

Potřeba **kontinuálního vzdělávání pracovníků.**

Zajištění **standardů kvality** definovaných zákonem.

Pravidelné **inspekce a kontrola kvality** služeb.

Participace a spolupráce

Zapojení **uživatelů služeb** do plánování a hodnocení.

Spolupráce mezi **veřejnou správou, neziskovým a soukromým sektorem.**

Transparentnost rozhodovacích procesů.

Vztah ke komunitnímu plánování

Komunitní plánování je klíčovým nástrojem pro:

- ✓ **Mapování potřeb** v oblasti sociálních služeb na místní úrovni.
- ✓ Spolupráci mezi **všemi aktéry** – obce, kraje, neziskové organizace, uživatelé, veřejnost.
- ✓ **Optimalizaci financování** a sítě služeb.
- ✓ Zvýšení **účinnosti a efektivity** systému.

Aplikace zákona o sociálních službách na modelovou obec

Obec s 5 000 obyvateli čelí rostoucím potřebám v oblasti péče o seniory a osoby se zdravotním postižením. V současnosti zde působí pouze jeden pečovatelský tým a chybí pobytová služba. Zastupitelstvo obce rozhodlo vytvořit plán, který zlepší dostupnost a kvalitu služeb.

- ✓ Každá dvojice připraví stručný přehled relevantních paragrafů a jejich významu.

Dvojice A: zaměří se na části I. a II. zákona – základní pojmy, druhy služeb, cíle a principy.

Dvojice B: zaměří se na části III. až VI. zákona – povinnosti obcí, registrace, financování, kontrola kvality.

- ✓ Společně navrhnete síť sociálních služeb, která by odpovídala potřebám obce a uveďte **klíčové paragrafy zákona**, na nichž se jejich návrh zakládá.
- ✓ Uveďte, jaké kroky musí obec a poskytovatelé služeb podniknout v souladu se zákonem - stručně popište postup od zjištění potřeb až po financování a kontrolu kvality.
- ✓ Kriticky reflektujte, co zákon řeší dobře a co je problematické.

Identifikace relevantních částí zákona a paragrafů

Oblast	Příslušné paragrafy zákona č. 108/2006 Sb.	Význam
Druhy sociálních služeb	§ 32 – 96a (část třetí)	Vymezuje druhy služeb: sociální poradenství, služby sociální péče, služby sociální prevence.
Povinnosti obce a kraje	§ 94 – 95	Obec zajišťuje dostupnost sociálních služeb a podílí se na střednědobém plánu rozvoje služeb v kraji.
Registrace poskytovatelů	§ 78 – 79	Každý poskytovatel musí být zapsán do registru poskytovatelů sociálních služeb .
Standardy kvality	§ 99	Povinnost dodržovat standardy kvality sociálních služeb při poskytování.
Financování sociálních služeb	§ 101 – 104	Stanoví principy financování z veřejných prostředků a spoluúčast klientů.
Inspekce a kontrola	§ 97 – 98	Upravuje systém kontroly kvality a inspekce služeb .

Návrh kroků, které by obec měla udělat

Krok 1: Zjištění potřeb obyvatel

- Provést **analýzu potřeb** cílových skupin (senioři, osoby se zdravotním postižením).
 - Nástroje: dotazníky, rozhovory, komunitní setkání.
 - Opírat se o principy § 94, které ukládají obci povinnost znát a vyhodnocovat potřeby.
- Výstupem je **souhrnný přehled**, který ukáže, kolik lidí potřebuje jaký typ služby (např. terénní péče, pobytová služba).

Krok 2: Návrh potřebných služeb

Na základě zákonných druhů sociálních služeb (§ 32 a násl.) by obec měla zvážit zejména:

Typ služby	Paragraf zákona	Důvod potřeby
Pečovatelská služba (terénní)	§ 40	Podpora soběstačnosti seniorů a osob se ZP v jejich domácím prostředí.
Denní stacionář	§ 46	Pomoc lidem, kteří potřebují dohled během dne, zejména osobám s vyšší mírou závislosti.
Domov pro seniory (pobytová služba)	§ 49	Pro osoby, které již nemohou zůstat doma ani s terénní podporou.
Odborné sociální poradenství	§ 37	Pomoc rodinám a osobám orientovat se v možnostech sociální podpory a dávek.

Návrh kroků, které by obec měla udělat

Krok 3: Výběr a registrace poskytovatele

- Obec sama může být poskytovatelem, nebo uzavřít smlouvu s **neziskovou organizací** či **soukromým subjektem**.
- Poskytovatel se musí **registrovat** dle § 78 – 79.
- Registrace vyžaduje splnění podmínek:
 - způsobilost zařízení,
 - odborně vyškolený personál,
 - vnitřní pravidla,
 - dodržování práv uživatelů.

Krok 4: Zajištění standardů kvality

- Poskytovatel je povinen dodržovat **standardy kvality** (§ 99), které zahrnují:
 - ochranu práv uživatelů,
 - bezpečné a důstojné prostředí,
 - individuální plánování péče,
 - pravidelné hodnocení služeb.

Návrh kroků, které by obec měla udělat

Krok 5: Financování

Podle § 101 – 104:

- Obec může využít **dotace od MPSV** (státní rozpočet).
- Na financování se podílí:
 - **stát** – prostřednictvím krajů,
 - **obecní rozpočet**,
 - **úhrady uživatelů** (např. příspěvek na péči).
- Doporučené je sestavit **rozpočet na 3 roky**, který bude součástí střednědobého plánu.

Krok 6: Spolupráce a plánování

- Obec by měla spolupracovat s krajem na tvorbě **střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb** (§ 95).
- Zapojit **uživatele, rodiny, poskytovatele a veřejnost** do plánování (princip komunitního plánování).

3. Doporučení pro konkrétní obec

1. **Posílit pečovatelskou službu** – rozšířit počet terénních pracovníků, zajistit pravidelnou domácí péči.
2. **Zřídit denní stacionář** – pro seniory a osoby se ZP, kteří potřebují dohled během dne.
3. **Uzavřít smlouvu s krajem** na podporu financování pobytové služby – domov pro seniory.
4. **Spustit komunitní plánování**, zapojit občany a zmapovat přesné potřeby a priority.
5. **Vypracovat rozvojovou strategii sociálních služeb obce** na období 3–5 let.

Reflexe – silné a slabé stránky zákona v praxi

Silné stránky:

- Jasně vymezuje **druhy služeb a povinnosti obcí**.
- Nastavuje **standards kvality**, které chrání uživatele.
- Podporuje **plánování a spolupráci** mezi státem, krajem a obcí.

Slabé stránky:

- ❑ Ne vždy reflektuje **místní specifika a potřeby**, zákon je rámcový.
- ❑ Závislost na **financování z veřejných zdrojů** může brzdit rozvoj služeb.
- ❑ Administrativní náročnost registrace a inspekci.

Zdroje:

NÁRODNÍ STRATEGIE ROZVOJE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB NA OBDOBÍ 2026-2030

108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách

2. ROLE INSTITUCÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY PŘI POSKYTOVÁNÍ VEŘEJNÝCH SLUŽEB, PŘEDPOKLADY PRO VÝKON SVĚŘENÝCH AGEND A OPATŘENÍ UPLATŇOVANÁ PŘI JEJICH VÝKONU

Instituce veřejné správy, které se
podílejí na **poskytování veřejných
služeb**

???

2. ROLE INSTITUCÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY PŘI POSKYTOVÁNÍ VEŘEJNÝCH SLUŽEB, PŘEDPOKLADY PRO VÝKON SVĚŘENÝCH AGEND A OPATŘENÍ UPLATŇOVANÁ PŘI JEJICH VÝKONU

Státní instituce

- **Ústřední orgány státní správy** – ministerstva (např. Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo školství, Ministerstvo vnitra aj.)
- **Úřady s celostátní působností** – Úřad práce ČR, Česká správa sociálního zabezpečení, zdravotní pojišťovny, krajské hygienické stanice

Územní samospráva

- **Kraje** – zajišťují např. střední školství, nemocnice, vybrané sociální služby, koordinují rozvojové programy
- **Obce a města** – poskytují základní sociální služby, předškolní a základní vzdělávání, bydlení, místní zdravotní péči, kulturní a volnočasové služby

Veřejnoprávní instituce a organizace zřizované státem či obcemi

- školy a školská zařízení
- zdravotnická zařízení (nemocnice, polikliniky)
- domovy pro seniory, zařízení sociálních služeb
- knihovny, muzea, kulturní centra

2. ROLE INSTITUCÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY PŘI POSKYTOVÁNÍ VEŘEJNÝCH SLUŽEB, PŘEDPOKLADY PRO VÝKON SVĚŘENÝCH AGEND A OPATŘENÍ UPLATŇOVANÁ PŘI JEJICH VÝKONU

Role institucí veřejné správy při poskytování veřejných služeb

- ✓ Garantují dostupnost a kvalitu veřejných služeb (sociálních, zdravotních, vzdělávacích aj.)
- ✓ Plní funkci koordinátorů mezi státem, obcemi a neziskovým i soukromým sektorem
- ✓ Zajišťují rovný přístup občanů k základním službám
- ✓ Odpovídají za transparentnost a efektivní využívání veřejných zdrojů

2. ROLE INSTITUCÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY PŘI POSKYTOVÁNÍ VEŘEJNÝCH SLUŽEB, PŘEDPOKLADY PRO VÝKON SVĚŘENÝCH AGEND A OPATŘENÍ UPLATŇOVANÁ PŘI JEJICH VÝKONU

Předpoklady pro výkon svěřených agend

- ✓ **Legislativní rámec** – zákony, vyhlášky, metodické pokyny
- ✓ **Organizační kapacita** – struktura úřadů, odbornost pracovníků
- ✓ **Finanční zdroje** – rozpočet, dotační nástroje, evropské fondy
- ✓ **Informační a technické zázemí** – databáze, IT systémy, komunikace s občany
- ✓ **Participace** – zapojení veřejnosti, komunit, uživatelů služeb

2. ROLE INSTITUCÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY PŘI POSKYTOVÁNÍ VEŘEJNÝCH SLUŽEB, PŘEDPOKLADY PRO VÝKON SVĚŘENÝCH AGEND A OPATŘENÍ UPLATŇOVANÁ PŘI JEJICH VÝKONU

Opatření uplatňovaná při výkonu agend

- ✓ Strategické plánování (včetně komunitního plánování)
- ✓ Monitoring a evaluace služeb
- ✓ Partnerství s neziskovým a soukromým sektorem
- ✓ Podpora inovací a dobré praxe
- ✓ Mechanismy zpětné vazby (komunitní fóra, veřejná projednávání, dotazníky)

...

3. PARTICIPATIVNÍ PŘÍSTUPY VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ A KOMUNITNÍM PLÁNOVÁNÍ

- ❑ důraz na zapojení občanů a komunit do procesu plánování, rozhodování a realizace programů, které se jí přímo týkají; tyto přístupy podporují **empowerment (zmocnění)** jednotlivců a komunit, posilují jejich kapacitu pro samostatné řešení problémů a podporuje sociální spravedlnost
- ❑ Participativní přístupy v komunitní sociální práci **uznávají hodnotu lokálních znalostí a expertízy** a snaží se zajistit, aby plánování a realizace programů reflektovaly potřeby a přání komunity.
- ❑ Zvyšování transparentnosti a důvěry ve veřejné instituce
- ❑ Sdílení odpovědnosti mezi samosprávou, občany a poskytovateli služeb
- ❑ Participace jako nástroj demokratického řízení

3. PARTICIPATIVNÍ PŘÍSTUPY VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ A KOMUNITNÍM PLÁNOVÁNÍ

Nejvýznamnější participativní přístupy zahrnují:

- ✓ **Empowerment - Zmocnění:** Empowerment je základní princip v komunitní sociální práci, který se zaměřuje na posilování schopností jednotlivců a skupin, aby mohli efektivněji vstupovat do procesů rozhodování a měli kontrolu nad svým životem. Participativní přístupy zaměřené na zmocnění se snaží překonat mocenské nerovnosti a podporovat sociální spravedlnost.
- ✓ **Collaborative Planning - Kolaborativní plánování:** Tento přístup zdůrazňuje význam partnerství mezi různými stakeholdery v procesu plánování a implementace komunitních projektů. Podporuje otevřenou komunikaci, vzájemné učení a společné rozhodování.
- ✓ **Capacity Building - Budování kapacit:** Zaměřuje se na rozvoj schopností a zdrojů, které komunity potřebují pro řešení svých problémů a pro dosažení svých cílů. Tento přístup podporuje udržitelný rozvoj tím, že posiluje interní schopnosti komunity.
- ✓ **Asset-Based Community Development (ABCD) - Rozvoj komunity založený na jejích zdrojích:** Tento přístup se zaměřuje na využití stávajících zdrojů a silných stránek v komunitě jako základu pro její rozvoj. Místo zaměření na potřeby a nedostatky komunity ABCD identifikuje a mobilizuje individuální a kolektivní talenty, dovednosti a zdroje.
- ✓ **Participatory Action Research (PAR) - Participativní akční výzkum:** PAR je přístup k výzkumu v komunitních projektech, který aktivně zapojuje členy komunity do procesu výzkumu s cílem přímo ovlivnit změnu. Tento přístup podporuje reflexi, rozhodování a akci přímo v komunitě.

3. PARTICIPATIVNÍ PŘÍSTUPY VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ A KOMUNITNÍM PLÁNOVÁNÍ

Nástroje a formy participativních přístupů

- Veřejná projednávání, diskusní fóra, kulaté stoly
- Dotazníky, ankety, participativní rozpočty
- Komunitní plánování sociálních služeb
- Partnerství mezi veřejnou správou, NNO a občany
-

Participace v komunitním plánování

- Umožňuje identifikovat potřeby obyvatel a prioritní oblasti rozvoje
- Posiluje občanskou angažovanost a sociální soudržnost
- Zlepšuje kvalitu a dostupnost služeb
- Přináší inovativní řešení díky zapojení různých aktérů
-

3. PARTICIPATIVNÍ PŘÍSTUPY VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ A KOMUNITNÍM PLÁNOVÁNÍ

Participativní techniky

<http://www.participativnimetody.cz/>

<https://www.mvcr.cz/odk2/clanek/modernizace-verejne-spravy-49614.aspx?q=Y2hudWogNA%3D%3D> - Metodika pro zapojování veřejnosti do přípravy vládních dokumentů / Manuál pro zapojování veřejnosti do přípravy vládních dokumentů

<https://dokumenty.osu.cz/fss/publikace/participativni-pristupy-v-socialni-praci.pdf>

KOMUNITA

KOMUNITA

V sociální práci je pojem "komunita" chápán široce a může mít různé významy v závislosti na kontextu a účelu. Hlavní vymezení pojmu komunita v sociální práci zahrnuje několik klíčových aspektů:

Společná lokalita

Geografická lokalita je tradičním a intuitivním způsobem, jak vymezit komunitu. Lidé žijící v téže oblasti či na téže ulici sdílejí fyzický prostor, který usnadňuje vzájemné interakce, sdílení zdrojů a společné činnosti. Geografická blízkost také podporuje vznik sociálních vazeb a pocit sounáležitosti.

Společný problém

Komunita může být také definována společným problémem nebo výzvou, které čelí její členové. Toto může zahrnovat sociální, ekonomické, environmentální nebo zdravotní problémy. Společný problém poskytuje členům komunity motivaci k spojení sil, sdílení zkušeností a hledání společných řešení. Tato forma komunity může překračovat geografické hranice, spojující lidi s podobnými zkušenostmi nebo cíli na širší úrovni.

Společná potřeba

Podobně jako společný problém, i společná potřeba může být základem pro vznik a rozvoj komunity. Tato potřeba může být materiální (např. potraviny, bydlení) nebo sociální (např. potřeba přátelství, podpory). Komunity založené na společných potřebách se často zaměřují na vzájemnou podporu, sdílení zdrojů a vytváření sítí pomoci.

KOMUNITA

KOMUNITA

psychologie / sociologie

KOMUNITA

KOMUNITA

V psychologii je pojem komunita často zkoumán z perspektivy sociální psychologie, komunitní psychologie nebo environmentální psychologie, kde je důraz kladen na individuální a skupinové procesy v rámci komunit.

Psychologie se zaměřuje na:

- ✓ **Percepce a zkušenosti jedince** v komunitě, včetně pocitu příslušnosti, identity a osobního blaha.
- ✓ **Interpersonální vztahy** a dynamiku v komunitách, jako jsou sociální podpora, soudržnost a interakce mezi členy komunity.
- ✓ **Psychologický dopad** komunitního prostředí na jedince, včetně vlivu na mentální zdraví, stres a jeho zvládání.
- ✓ **Participaci a zapojení** v komunitních aktivitách a jejich vliv na osobní rozvoj a sociální kapitál.

Sociologie se zaměřuje na komunitu primárně z makroperspektivy, zkoumá sociální struktury, procesy a vzorce chování, které formují a jsou formovány komunitami. Sociologické definice komunity zdůrazňují:

- ✓ **Sociální struktury** a organizace komunity - instituce, normy, role, které řídí chování jedinců a skupin.
- ✓ **Vztahy moci a nerovnosti** v komunitách, včetně analýzy třídních, etnických, genderových a jiných forem stratifikace.
- ✓ **Sociální změnu** a vývoj komunit, zkoumání faktorů, které přispívají k transformaci komunitních struktur a hodnot.
- ✓ **Sociální soudržnost a konflikty** v komunitách, včetně mechanismů, které podporují integraci členů komunity, nebo naopak vedou k jejich rozdělení.

KOMUNITA

KOMUNITA

politika / historie

KOMUNITA

KOMUNITA

V **politice** je pojem "komunita" často používán k popisu skupin lidí, které jsou organizovány kolem společných zájmů, hodnot, identity nebo politických cílů. Politické definice komunity tedy zdůrazňují význam kolektivní akce, společných hodnot a cílů, a roli, kterou komunity hrají v politickém procesu a ve veřejném životě. Komunity v politice jsou dynamické a měnící se, odrážející proměny společenských a politických okolností.

Definice komunity v politickém kontextu zahrnuje několik klíčových aspektů:

Společné politické zájmy nebo cíle

Komunity v politice jsou často definovány jejich sdílenými politickými zájmy nebo cíli. Mohou to být skupiny lidí, kteří se sjednocují za účelem podpory konkrétní politické agendy, politické reformy, nebo politického kandidáta. Tyto komunity mohou pracovat na lokální, národní nebo mezinárodní úrovni a mohou se organizovat prostřednictvím politických stran, hnutí nebo kampaní.

Identita a příslušnost

Politické komunity mohou být také definovány kolektivní identitou nebo pocitem příslušnosti k určité skupině, která sdílí společné politické názory, etnické, náboženské nebo kulturní pozadí. Tato identita pomáhá utvářet politické postoje a chování jejích členů a může posilovat kohezi a solidaritu uvnitř komunity.

Mobilizace a participace

V politickém kontextu je komunita také vnímána jako mechanismus pro mobilizaci a participaci občanů. Politické komunity hrají klíčovou roli v organizování a motivování lidí k účasti na politických procesech, jako jsou volby, demonstrace, petice a další formy občanské angažovanosti.

KOMUNITA

KOMUNITA

Zastupování a advokacie

Politické komunity často fungují jako platformy pro zastupování a advokacii zájmů specifických skupin v rámci širší společnosti. Mohou se snažit ovlivňovat veřejnou politiku, legislativu nebo veřejné mínění ve prospěch svých členů nebo podporovaných příčin.

Konflikt a kooperace

V politice je komunita místem, kde se mohou odehrávat konflikty i kooperace mezi různými skupinami s odlišnými politickými zájmy a cíli. Politické komunity se mohou střetávat v konkurenci o moc, zdroje nebo vliv, ale také mohou hledat spolupráci a koalici s jinými skupinami, aby dosáhly svých cílů.

Dynamika moci

Komunita v politickém smyslu je také úzce spojena s dynamikou moci a vlivu. Politické komunity mohou být způsobem, jak se skupiny s menším politickým vlivem nebo marginalizované skupiny mohou organizovat a zvýšit svůj vliv na politické rozhodování.

KOMUNITA

KOMUNITA

V **historii** je pojem komunita chápán především jako skupina lidí spojená společnými zájmy, hodnotami, kulturou, nebo geografickou polohou, kteří **společně prožívají a formují historické události a procesy**.

Historický pohled na komunitu zdůrazňuje několik klíčových aspektů:

Geografická a sociální koheze

Historicky byly komunity často definovány jejich geografickým umístěním, jako jsou vesnice, města, nebo čtvrti, kde fyzická blízkost podporovala vzájemnou spolupráci, sociální interakce a vytváření silných sociálních vazeb.

Společné tradice a hodnoty

Komunity byly a jsou charakterizovány sdílením společných tradic, zvyků, jazyka, náboženských přesvědčení a hodnot, které utvářejí jejich identitu a kulturu. Tyto aspekty pomáhají členům komunity cítit se spojeni a podporují pocit příslušnosti.

KOMUNITA

KOMUNITA

Ekonomická a sociální organizace

V historickém kontextu měly komunity často své vlastní systémy ekonomické výměny, produkce a sociální organizace, které umožňovaly jejich přežití a prosperitu. Tato organizace zahrnovala společné využívání zdrojů, práce a podpora v těžkých časech.

Role v širší společnosti

Komunity hrály klíčovou roli v širších sociálních, politických a ekonomických strukturách, přičemž každá komunita měla své místo v hierarchii moci a vlivu. Interakce mezi komunitami a s centrálními autoritami často formovaly historický vývoj.

Adaptace a změna

Historie ukazuje, jak komunity čelily výzvám a měnily se v reakci na vnější události, jako jsou války, migrace, ekonomické změny nebo přírodní katastrofy. Studium těchto adaptací poskytuje hluboký vhled do odolnosti a dynamiky komunitního života.

Komunity jsou základními stavebními kameny pro **historický výzkum**, poskytují kontext pro pochopení minulých událostí a jejich dopadu na lidské zkušenosti. Historici zkoumají, jak se komunity formovaly, jak se vyvíjely a jak přispěly k historii na lokální, národní i globální úrovni.

V historickém výzkumu je pojem komunita nezbytný pro pochopení, jak se lidé sdružovali, interagovali a jaké struktury a instituce vyvinuli pro řešení společných problémů a uspokojení společných potřeb. Historie komunit tak odhaluje mnoho o lidské společnosti, kultuře a sociálních proměnách.

KOMUNITA

Komunita – různé pohledy oborů

???

KOMUNITA

Komunita – různé pohledy oborů

Psychologie – zaměřuje se na **jedince a skupinové procesy** v komunitě: vnímání příslušnosti, identitu, mezilidské vztahy, soudržnost a dopad prostředí na psychiku.

Sociologie – zkoumá komunitu **z makropohledu**, tedy sociální struktury, mocenské vztahy, nerovnosti, soudržnost i konflikty v rámci společnosti.

Politika – vnímá komunitu jako **jednotku občanské participace a správy**, zaměřuje se na spolupráci, rozhodovací procesy a zapojování občanů do veřejného života.

Historie – sleduje **vývoj a proměny komunit** v čase, zkoumá, jak historické události formovaly strukturu, hodnoty a identitu komunit.

KOMUNITA

KOMUNITA

Koheze komunity ?

KOMUNITA

KOMUNITA

Koheze (Slovo "koheze" pochází z latinského slova "cohaesio", což znamená "přilnavost" nebo "spojení") je klíčovým konceptem ve více disciplínách, odkazujícím na principy jednoty, soudržnosti a vzájemného působení v různých formách a kontextech.

V sociálních vědách odkazuje koheze na míru, v jaké jsou členové skupiny nebo společnosti spojeni a soudržní.

To zahrnuje pocit sounáležitosti, společné hodnoty a cíle, vzájemnou podporu a silné sociální vazby.

KOMUNITA

KOMUNITA

Koheze komunity odkazuje na míru, v jaké jsou členové komunity spojeni a soudržní, což se projevuje silnými sociálními vazbami, vzájemnou podporou, společnými cíli a pocitem sounáležitosti.

Koheze je klíčovým faktorem pro zdraví a stabilitu jakékoli komunity, protože přispívá k její schopnosti fungovat jako celek, reagovat na výzvy a podporovat dobro svých členů.

Význam koheze komunity:

Koheze komunity je zásadní pro zajištění jejího úspěšného a udržitelného rozvoje. Kohezivní komunity jsou lépe vybaveny k řešení vnitřních i vnějších výzev, podporují zdraví a pohodu svých členů, a jsou schopny efektivně mobilizovat zdroje pro dosažení společných cílů. Dále koheze napomáhá při budování odolnosti proti sociálním, ekonomickým a environmentálním změnám.

Zvyšování koheze v komunitě vyžaduje úsilí o budování důvěry, podporu rozmanitosti a inkluзивity, podněcování aktivního zapojení členů a rozvoj společných vizí pro budoucnost. Kohezivní komunity jsou tak místem, kde se lidé cítí vítáni, cenní a zapojení, což přispívá k celkovému zdraví a prosperitě společnosti.

KOMUNITA

KOMUNITA

Charakteristiky koheze komunity

Silné sociální vazby: Členové komunity mají silné a pozitivní vztahy, které jsou základem pro vzájemnou důvěru a podporu.

Společné hodnoty a cíle: Kohezivní komunity sdílejí soubor společných hodnot, přesvědčení a cílů, které posilují jejich pocit jednoty a směřování.

Vzájemná podpora: Členové se navzájem podporují, což je zvláště důležité v časech potřeby nebo krize. Tato podpora může být emocionální, materiální nebo informační.

Aktivní participace: Členové se aktivně podílejí na komunitním životě a rozhodovacích procesech, což zvyšuje jejich pocit odpovědnosti a zapojení.

Pocit příslušnosti a identifikace: Individuální členové se identifikují s komunitou jako celkem, cítí se být její součástí a jsou hrdí na svou příslušnost.

Sociální soudržnost: Koheze podporuje sociální soudržnost, což je stav, kdy jsou členové komunity sjednoceni ve svých myšlenkách a akcích, což umožňuje komunitě fungovat harmonicky a efektivně řešit společné problémy.

KOMUNITA

KOMUNITA

Solidarita

Důvěra

Autonomie

Participace

KOMUNITA

KOMUNITA

Solidarita je sociální fenomén, který odkazuje na pocit jednoty nebo sounáležitosti mezi lidmi, kteří jsou ochotni podporovat se navzájem, zejména v situacích, kdy čelí společným výzvám, cílům nebo nepříznivým okolnostem. Zatímco solidarita může být také chápána jako morální vlastnost nebo sociální hodnota, její podstata a projevy ji činí komplexním sociálním fenoménem, který se projevuje na různých úrovních lidské interakce – od osobních vztahů až po globální společenské hnutí.

Důvěra je základní sociální a psychologický koncept, který odkazuje na přesvědčení nebo očekávání jedince nebo skupiny, že se mohou spolehnout na slova, sliby, akce nebo rozhodnutí jiných. Důvěra je klíčová pro budování a udržování vztahů, usnadňuje spolupráci a komunikaci a snižuje sociální nejistotu. Ve společnosti důvěra umožňuje efektivní sociální interakce, podporuje ekonomickou výměnu a je základem pro fungování politických a sociálních institucí. Důvěra je tedy nezbytná pro kohezi a stabilitu jakéhokoli sociálního systému.

KOMUNITA

KOMUNITA

Autonomie je koncept, který se vztahuje na schopnost jedince nebo skupiny řídit své vlastní životy a činit rozhodnutí nezávisle, bez vnějšího ovlivnění nebo nátlaku. V osobním kontextu autonomie zahrnuje sebeurčení, svobodu volby a schopnost jednat v souladu s vlastními hodnotami a přesvědčeními. V sociálním a politickém kontextu autonomie zdůrazňuje právo skupin nebo komunit na sebeřízení a nezávislost. Autonomie je považována za základní lidské právo a je klíčová pro individuální seberealizaci, etické jednání a demokratické governance.

Participace, neboli účast, odkazuje na zapojení jedinců nebo skupin do procesu rozhodování, plánování a realizace projektů nebo politik, které ovlivňují jejich životy. Participace může zahrnovat širokou škálu aktivit, od hlasování ve volbách, přes účast na veřejných shromážděních, až po aktivní zapojení do komunitních projektů nebo sociálních hnutí. Participace je základním principem demokracie, podporuje transparentnost, odpovědnost a legitimitu rozhodovacích procesů. Zvyšuje pocit odpovědnosti a vlastnictví mezi členy společnosti a je klíčová pro efektivní sociální změnu a rozvoj.

KOMUNITA

KOMUNITA

Komunita v sociální práci je:

- **kontext, v němž pracujeme**
- **proces s cílem změny - metoda práce**
- **prostředek změny**
- **výsledek změny.**

Výsledkem změny má být mobilizovaná (udržitelná) komunita.

HISTORIE KOMUNITNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE

Historie komunitní sociální práce sahá do konce 19. a začátku 20. století, kdy se ve Spojených státech a Evropě začaly formovat první organizace a iniciativy zaměřené na zlepšování životních podmínek ve městech a komunitách, které byly „postiženy“ prudkou industrializací a urbanizací.

Hnutí settlementů: Vzniklo v Anglii v 80. letech 19. století s otevřením [Toynbee Hall](#) (Londýn; Samuel Barnett, Henrietta Barnett) a později [Hull-House](#) (Chicago) – centra, která sloužila jako centra pro sociální reformu a vzdělávání. Toto hnutí se rychle rozšířilo do USA a dalších zemí; centra poskytovaly vzdělávací programy, sociální služby a prostor pro kulturní aktivity s cílem integrace a podpory imigrantů a méně privilegovaných skupin.

Progresivní éra: Na počátku 20. století, během progresivní éry v USA, komunitní sociální práce získala na významu jako součást širšího hnutí za sociální reformu. Cílem bylo řešit problémy vyplývající z urbanizace, chudoby a pracovních podmínek.

Po druhé světové válce: Rozvoj sociálních politik a programů v mnoha zemích vedl k dalšímu rozvoji komunitní sociální práce, která nyní zahrnovala i plánování a vývoj služeb, komunitní organizování a advokacii za práva marginalizovaných skupin.

HISTORIE KOMUNITNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE

Historie komunitní sociální práce

Občanská práva a aktivismus: V 60. letech 20. století měla hnutí za občanská práva v USA a jinde vliv na komunitní sociální práci, která se stala více zaměřená na boj proti sociální nespravedlnosti, rasismu a chudobě.

Globalizace a lokální výzvy: V současné době se komunitní sociální práce zabývá globálními problémy, jako jsou migrace, klimatické změny a ekonomické nerovnosti, a zároveň se snaží řešit lokální specifické potřeby a podporovat udržitelný rozvoj komunit.

Historie komunitní sociální práce odráží její vývoj od reakce na konkrétní sociální problémy spojené s průmyslovou revolucí až po současnou roli v řešení komplexních globálních výzev v kontextu lokálních komunit.

Její principy se vyvíjely v reakci na měnící se společenské podmínky, ale stále zůstávají zakořeněné v hodnotách sociální spravedlnosti, participace a empowermentu.

HISTORIE KOMUNITNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE

Historie komunitní sociální práce v ČR

- na území Čech a Moravy působily různé charitativní a zájmové spolky, které fungovaly na obdobných principech

jako ty zahraniční a používaly podobné metody a techniky (19. století, první polovina 20. století) – spíše služby komunitě

- období komunistické moci

- po 1989: prakticky žádná tradice domácí komunitní práce, na kterou by sociální pracovníci mohli navázat, byly přejímány zejména modely ze zahraničí, z nichž velká část se ukázala být i v našich podmínkách funkční – překážky:

- *malá připravenost lidí pospolu řešit společné problémy – v důsledku silné tendence ve společnosti k uzavření se do „individuálního konzumu“, ale i v důsledku čtyřiceti let manipulace s občanem a zneužívání jeho přirozené potřeby podílet se na životě své komunity;*

- *převládající očekávání obyvatel komunity, že k řešení problémů na místní úrovni jsou určeni jiní lidé než oni;*

- *převládající nastavení úřadů spíše na „řízení lidí“ než na podporu participace při řešení problémů (představa, že pasivní občan je dobrý občan);*

- *omezené množství finančních prostředků, které znemožňují některé projekty dotáhnout do konce nebo do optimálního tvaru;*

- *tam, kde se komunitní práce používá, vytvářejí se tzv. ostrůvky pozitivní deviace, ale podmínky (legislativní, finanční, organizační) pro systémová opatření chybějí.“ (Milan Kinkor in Matoušek, 2003, s. 258)*

HISTORIE KOMUNITNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE

Principy hnutí settlementů

- Důraz na komunitní zapojení
- Empowerment
- Multidisciplinární přístupy
- Integrace služeb
- Sociální reforma
- Vzdělávání a osvěta
- Partnerství a spolupráce

**Jak principy zavedené hnutím settlementů
ovlivňují dnešní praxi sociální práce s komunitou ?**

HISTORIE KOMUNITNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE

Jak principy zavedené hnutím settlementů ovlivňují dnešní praxi sociální práce s komunitou ?

Komunitní zapojení: Současná sociální práce nadále zdůrazňuje význam aktivního zapojení komunity do všech aspektů plánování a realizace služeb. Komunity jsou povzbuzovány k účasti na identifikaci problémů a hledání řešení, což zvyšuje efektivitu a relevance služeb.

Empowerment: Současná sociální práce klade velký důraz na posilování jednotlivců a komunit. Cílem je podpořit lidi, aby se stali soběstačnějšími a aktivně se zapojili do zlepšování svých životních podmínek.

Integrace služeb: Průkopnický přístup osadních domů k poskytování různorodých služeb pod jednou střechou přetrvává ve snaze o vytvoření "jednotného vstupního bodu" pro přístup k sociálním službám, který je založen na potřebách komunity.

Multidisciplinární přístup: Současná sociální práce pokračuje ve spolupráci různých odborníků a disciplín při řešení komplexních sociálních výzev, čímž využívá široké spektrum odborných znalostí a zkušeností.

Sociální reforma: Sociální práce dnes pokračuje v tradici osadního hnutí v usilování o sociální změny a reformy, které mají odstranit strukturální příčiny sociálních problémů, jako je chudoba, diskriminace a nerovnost.

Vzdělávání a osvěta: Vzdělávací a osvětové programy jsou stále klíčovými součástmi sociální práce, které pomáhají zvyšovat povědomí a angažovanost v sociálních otázkách.

Partnerství a spolupráce: Spolupráce mezi neziskovými organizacemi, vládními institucemi a komunitami je nyní uznávaným a nezbytným prvkem efektivní sociální práce.

VYMEZENÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE S KOMUNITOU

Sociální práce s komunitou je specifická metoda sociální práce zaměřená na **podporu aktivní účasti obyvatel, identifikaci společenských problémů a hledání kolektivních řešení.**

Klade důraz na **empowerment (zmocnění) komunit a prevenci sociálně patologických jevů.**

Cíle komunitní sociální práce:

Posilování **sociální soudržnosti** a solidarity.

Zapojení občanů do **participativního rozhodování.**

Podpora prevence sociálně patologických jevů prostřednictvím komunitních intervencí.

KOMUNITNÍ PRÁCE / KOMUNITNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE

VYMEZENÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE S KOMUNITOU

Kritérium	Komunitní práce	Komunitní sociální práce
Zaměření	Komunitní práce se primárně zaměřuje na rozvoj a posílení komunitních zdrojů, aktivit a infrastruktury s cílem zlepšit celkovou kvalitu života v komunitě. Zahrnuje širší zapojení členů komunity k řešení kolektivních potřeb a zlepšení komunálních zařízení a služeb.	Komunitní sociální práce se více zaměřuje na řešení sociálních problémů a podporu sociálního začlenění v komunitě. Komunitní sociální práce využívá metody jako sociální poradenství, podpůrné skupiny a vzdělávací programy k posílení jednotlivců a usnadnění jejich aktivní účasti v komunitě.
Cíl	Cílem komunitní práce je zlepšení kvality života v komunitách, podpora sociální soudržnosti a posílení kolektivního smyslu pro odpovědnost a spolupráci.	Cílem je nejen zlepšení životních podmínek v komunitách, ale také řešení strukturálních a systémových problémů, které vedou k nerovnosti a sociálním problémům. Cílem je podpora jednotlivců a skupin, které jsou sociálně marginalizovány, čelí výzvám nebo potřebují sociální služby. Komunitní sociální pracovníci se snaží podporovat změny na systémové úrovni a zvyšovat kapacitu komunit pro samostatné řešení problémů.

KOMUNITNÍ PRÁCE / KOMUNITNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE

VYMEZENÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE S KOMUNITOU

Kritérium	Komunitní práce	Komunitní sociální práce
Teoretický základ	Komunitní práce může být interdisciplinární a zahrnovat širší spektrum přístupů a metod.	Komunitní sociální práce je založena na teoretických základech sociální práce a zahrnuje specifické sociálně-pracovní přístupy a etické zásady.
Profesní identita	Komunitní práce může být vykonávána širokou škálou profesionálů i dobrovolníků z různých oborů.	Komunitní sociální práce je prováděna kvalifikovanými sociálními pracovníky s odborným vzděláním a příslušnými kvalifikacemi.
Metody	Zahrnují organizování komunity, budování kapacity, zvyšování veřejného povědomí, a podporu participace občanů. Komunitní pracovníci pracují přímo s lidmi v komunitách, aby pomohli identifikovat jejich potřeby a mobilizovat zdroje pro jejich řešení.	Komunitní sociální práce využívá metody jako sociální poradenství, podpůrné skupiny a vzdělávací programy k posílení jednotlivců a usnadnění jejich aktivní účasti v komunitě. Využívá širokou škálu sociálně-pracovních přístupů, včetně přímé pomoci, poradenství, zásahu do systému a advokacie, zdůrazňuje důležitost participace komunity, sociální spravedlnosti a zmocnění.
Výsledky	Rozvoj komunity a jejích zdrojů	Řešení sociálních problémů, podpora jednotlivců nebo skupin v rámci komunity.

Specifika sociální práce s komunitou ve srovnání s jinými oblastmi

VYMEZENÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE S KOMUNITOU

Oblast sociální práce	Zaměření	Přístup
Sociální práce s jednotlivcem	Pomoc jednotlivcům	Individuální přístup, přímá podpora
Sociální práce se skupinou	Práce s cílovými skupinami (např. senioři, osoby se ZP)	Skupinová dynamika, podpora sdílení zkušeností
Sociální práce s komunitou	Celé komunity nebo lokality	Participativní přístup, aktivizace občanů

Role komunitního sociálního pracovníka

VYMEZENÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE S KOMUNITOU

Hlavní role:

Analytik – Identifikace rizikových faktorů v komunitě (chudoba, nezaměstnanost, kriminalita).

Facilitátor – Podpora dialogu mezi komunitou, institucemi a odborníky.

Advokát – Zastupování zájmů komunity u místních samospráv a dalších aktérů.

Koordinátor – Organizace komunitních programů a prevenčních aktivit.

Inovátor – Vyhledávání nových metod a nástrojů pro rozvoj komunity.

PROFESE KOMUNITNÍHO SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

Komunitní sociální pracovník je profesionál, který se zaměřuje na podporu a rozvoj komunit skrze různé sociální programy, zásahy a iniciativy (kvalifikace sociálního pracovníka dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

Tato role vyžaduje hluboké porozumění sociálním systémům, komunitním dynamikám a potřebám lidí žijících v daných komunitách.

Komunitní sociální pracovníci pracují v různorodých prostředích, včetně neziskových organizací, vládních agentur, škol a zdravotnických zařízení. Jejich práce je zásadní pro posilování sociální soudržnosti, zvyšování kvality života a podporu sociální spravedlnosti.

PRO POROZUMĚNÍ POSLÁNÍ **PROFESE SOCIÁLNÍ PRÁCE** V KONTEXTU SOCIÁLNÍHO ROZVOJE JE DŮLEŽITÉ DISKUTOVAT I **GLOBÁLNÍ DEFINICI SOCIÁLNÍ PRÁCE (2014):**

„SOCIÁLNÍ PRÁCE JE NA PRAXI ZALOŽENÁ PROFESE A AKADEMICKÁ DISCIPLÍNA, KTERÁ PODPORUJE SOCIÁLNÍ ZMĚNU A ROZVOJ, SOCIÁLNÍ SOUDRŽNOST A POSÍLENÍ A OSVOBOZENÍ LIDÍ.

PRO SOCIÁLNÍ PRÁCI JSOU ZÁSADNÍ PRINCIPY SOCIÁLNÍ SPRAVEDLNOSTI, LIDSKÝCH PRÁV, KOLEKTIVNÍ ZODPOVĚDNOSTI A RESPEKTU K ROZMANITOSTI.

ZAPOJUJE LIDI A STRUKTURY, ABY SE ZABÝVALI ŽIVOTNÍMI TĚŽKOSTMI A VÝZVAMI A ZVYŠOVALI ŽIVOTNÍ POHODU. OPÍRÁ SE PŘITOM O TEORIE SOCIÁLNÍ PRÁCE, SPOLEČENSKÝCH A HUMANITNÍCH VĚD A O MÍSTNÍ ZNALOSTI.“

(PŘEKLAD ASVSP, [HTTPS://WWW.ASVSP.ORG/](https://www.asvsp.org/))

PROFESE (SOCIÁLNÍ PRÁCE) JE ZAVÁZÁNA UDRŽOVAT SOCIÁLNÍ STABILITU, POKUD TATO STABILITA NESLOUŽÍ K MARGINALIZACI, VYLOUČENÍ NEBO ÚTLAKU JAKÉKOLIV MENŠINOVÉ SKUPINY NEBO OSOB.

MANDÁT SOCIÁLNÍ ZMĚNY ZNAMENÁ, ŽE SOCIÁLNÍ PRÁCE MÁ **PRÁVO A POVINNOST ZASAHOVAT**, POKUD SPOLEČNOST SELHÁVÁ V ZAJIŠTĚNÍ SPRAVEDLIVÝCH PODMÍNEK PRO VŠECHNY.

NEJDE JEN O ŘEŠENÍ INDIVIDUÁLNÍCH PROBLÉMŮ, ALE TAKÉ O **AKTIVNÍ PROSAZOVÁNÍ ZMĚN**, KTERÉ ZLEPŠÍ STRUKTURY A PROCESY OVLIVŇUJÍCÍ ŽIVOT LIDÍ. (MANUÁL KOMUNITNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE, 2015).

Hlavní činnosti a odpovědnosti komunitního sociálního pracovníka

Identifikace potřeb komunity: Komunitní sociální pracovníci provádějí průzkumy a hodnocení, aby identifikovali sociální, ekonomické a zdravotní potřeby lidí v komunitě.

Plánování a implementace programů: Na základě identifikovaných potřeb navrhuje a realizuje programy a služby zaměřené na podporu jednotlivců a skupin. Tyto programy mohou zahrnovat preventivní programy, vzdělávací workshopy, podporu veřejného zdraví, sociální podporu a další.

Spolupráce a koordinace: Komunitní sociální pracovníci spolupracují s místními organizacemi, školami, zdravotnickými zařízeními a vládními agenturami, aby koordinovali služby a zdroje pro maximalizaci jejich dopadu na komunitu.

Podpora a zastupování komunity: Zastupují zájmy a potřeby komunity v širším sociálním a politickém kontextu, účastní se na veřejných diskusích a lobují za politické změny, které podporují blaho komunity.

Hlavní činnosti a odpovědnosti komunitního sociálního pracovníka

Vzdělávání a osvěta: Organizují vzdělávací kampaně a programy osvěty zaměřené na zvýšení povědomí o důležitých sociálních otázkách, jako je prevence násilí, drogová prevence nebo podpora duševního zdraví.

Podpora sociální soudržnosti: Pracují na posílení vazeb mezi lidmi a skupinami v komunitě, podporují vzájemnou pomoc a solidaritu.

Evaluace a zlepšování: Pravidelně hodnotí efektivitu a dopad svých programů a služeb, s cílem neustále je zlepšovat a přizpůsobovat měnícím se potřebám komunity.

Tato profese vyžaduje vysokou míru empatie, komunikační dovednosti, schopnost práce v týmu, znalost sociálních věd a schopnost kritického myšlení a řešení problémů. Komunitní sociální pracovníci musí být také schopni flexibilně reagovat na neustále se měnící situace a potřeby lidí, s nimiž pracují.

Komunitní sociální pracovníci čelí řadě etických dilemat ve své praxi, která se týká ochrany práv jednotlivců a skupin, spravedlivého rozdělování zdrojů, zachování důvěrnosti a řešení konfliktů zájmů. Tyto dilemata vyplývají z potřeby vyvážit různé etické zásady a hodnoty v konkrétních situacích.

Některá z klíčových etických dilemat zahrnují:

Autonomie vs. ochrana: Respektování práva lidí na sebeurčení a autonomii, zatímco je současně potřeba chránit ty, kteří jsou zranitelní nebo se nacházejí v situaci, kdy nemohou efektivně rozhodovat o svém vlastním blahu. Najít správnou rovnováhu mezi podporou samostatnosti klienta a zásahem v zájmu jeho ochrany může být složité.

Důvěrnost vs. povinnost varovat: Komunitní sociální pracovníci musí chránit důvěrnost informací získaných od klientů, ale také čelí situacím, kdy je nutné tuto důvěrnost porušit - například pokud existuje bezprostřední riziko škody pro klienta nebo jiné osoby.

Spravedlivé rozdělení zdrojů: Jak spravedlivě rozdělit omezené zdroje mezi jednotlivce a skupiny v komunitě, když potřeby převyšují dostupné zdroje. To zahrnuje rozhodování o prioritách a o tom, kdo obdrží služby nebo podporu a kdo ne.

Konflikt zájmů: Navigace v situacích, kde se mohou objevit konflikty mezi zájmy různých skupin nebo jednotlivců v komunitě, nebo mezi osobními a profesionálními zájmy sociálního pracovníka.

Zastupování a moc: Vyhodnocení, kdy a jak použít profesionální moc a vliv k zastupování zájmů komunity nebo jednotlivců bez toho, aby byla narušena jejich schopnost zastupovat sebe sama nebo bylo porušeno jejich právo na sebeurčení.

Kulturní kompetence a respektování rozdílů: Jak respektovat kulturní, náboženské a osobní hodnoty klientů, zatímco se zároveň zasazují o univerzální lidská práva a spravedlnost. To zahrnuje vyvážení respektu k různým kulturám s potřebou řešit praktiky, které mohou být škodlivé nebo diskriminační.

Zodpovědnost a zpětná vazba: Jak přijímat a reagovat na zpětnou vazbu od komunity a klientů, zejména pokud jsou vyjádřeny obavy nebo kritika vůči poskytovaným službám nebo přístupu.

Tyto dilemata vyžadují od komunitních sociálních pracovníků schopnost kritického myšlení, etické reflexe a dialogu s klienty, komunitou a kolegy, aby mohli činit informovaná a citlivá rozhodnutí.

KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ JAKO MAKRO METODA SOCIÁLNÍ PRÁCE

Komunitní plánování jako makro metoda sociální práce
širší **koncept rozvoje a participace**, nejen „technická metoda“ pro plánování sociálních služeb

Komunitní plánování je strategický a participativní proces, který slouží k identifikaci potřeb obyvatel a k hledání společných řešení v různých oblastech života komunity (sociální služby, bydlení, vzdělávání, kultura, životní prostředí). Výsledkem je tvorba plánů a opatření, jež zajišťují kvalitu, dostupnost a efektivní rozvoj služeb a zdrojů na úrovni obce, mikroregionu či kraje.

Jako **makro metoda sociální práce** se zaměřuje na **celé komunity a sociální systémy**, nikoli na jednotlivce. Spojuje **veřejnou správu, poskytovatele služeb, uživatele i širokou veřejnost** a podporuje **spolupráci a koordinaci** mezi všemi aktéry.

Hlavní cíle:

- ✓ **Mapovat potřeby a zdroje** komunity v oblasti sociálních služeb.
- ✓ **Plánovat rozvoj služeb** tak, aby byly **dostupné, kvalitní a udržitelné**.
- ✓ **Podporovat participaci** občanů a zapojení různých zájmových skupin do rozhodování.
- ✓ Vytvářet **transparentní proces**, který zvyšuje důvěru a zodpovědnost všech zúčastněných.

KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ JAKO MAKRO METODA SOCIÁLNÍ PRÁCE

Základní charakteristika a definice

- ❑ **Komunitní plánování** = participativní přístup k rozvoji obcí a komunit, založený na zapojení občanů, institucí a organizací
- ❑ **Cíl:** hledání **společných priorit a řešení** v oblasti služeb i rozvoje místního prostředí
- ❑ Využití nejen v **sociálních službách**, ale také v oblastech:
 - bydlení, zdravotnictví, školství
 - kultura, volný čas, životní prostředí
- ❑ **Principy:** **participace – partnerství – konsensus – transparentnost**

KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ JAKO MAKRO METODA SOCIÁLNÍ PRÁCE

Vybrané modely a přístupy

- ❖ **Tradiční model** – plánování vedené převážně veřejnou správou
- ❖ **Participativní model** – zapojení občanů a komunit do rozhodování
- ❖ **Partnerský model** – spolupráce veřejné správy, neziskových organizací, církví, podnikatelů
- ❖ **Integrovaný model** – propojení komunitního plánování s dalšími oblastmi strategického řízení obce či kraje

Přístupy a postupy v praxi

- Analýza potřeb a problémů (dotazníky, focus groups, veřejná setkání)
- Vytváření pracovních skupin (občané, poskytovatelé, zadavatelé, experti)
- Stanovení priorit rozvoje (služby, infrastruktura, volnočasové aktivity, udržitelnost)
- Implementace a evaluace → plánování jako **cyklický proces**
- Posílení **sounáležitosti a angažovanosti obyvatel**

natasa.matulayova@fvp.slu.cz

Ústav veřejné správy a sociální politiky

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

**DĚKUJI VÁM
ZA POZORNOST!**